Badanie pilotażowe nt. *Wpływu sztucznej inteligencji na model ryzyka audytu*

Scenariusz/kwestionariusz wywiadu strukturyzowanego

Wprowadzenie do rozmowy: Przedstawić cel badania.

Część 1. Metryczka *(wypełnia Ankieter) Do metodyki badań – charakterystyka respondentów*

1. **Imię i nazwisko** R30
2. **Stanowisko**

x	Audytor/Biegły rewident
	Dyrektor finansowy
	Nauczyciel akademicki
	Inne, jakie……..

3. **Sektor**

x	Sektor prywatny
	Sektor publiczny

4. **Doświadczenie zawodowe (liczba lat w zawodzie):** 20
5. **Stopień/tytuł naukowy (jeśli dotyczy):** mgr
6. **Lokalizacja /miejsce zamieszkania** *(miejsce zamieszkania - osoba fizyczna):*
   Miejscowość:
   Kod pocztowy:
   Województwo: śląskie

Część 2. Pytania merytoryczne

Pytania:

7. **Czy do tej pory znane było Panu/Pani zagadnienie dotyczące wykorzystania algorytmów opartych na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

x	Tak
	Nie

8. **Czy Państwo wykorzystują algorytmy oparte na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

	Tak
x	Nie
	Nie dotyczy

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

9. **Czy spotkał/a się Pan/Pani z problematyką badawczą/dyskusją dotyczącą związku między wykorzystaniem AI a ryzykiem audytu?**

[ ] Tak
[x] Nie

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

10. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.					x		
Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.					x		
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez klienta					x		
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez audytora						x	
W obu przypadkach ryzyko jest takie samo		x					

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu. Raczej tak ze względu na to, że proces oceny ryzyka przy audycie jest procesem skomplikowanym.

Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu. Raczej tak, bo nie są znane do końca procesy, jakie mogą przebiegać przy takiej formie prowadzenia księgowości.

Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez klienta. Raczej tak. W obecnym stanie, kiedy jeszcze ta sztuczna inteligencja nie jest do końca wdrożona, sprawdzona, przebadana, to na tym etapie wiedzy o sztucznej inteligencji, tak.

Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem sztucznej inteligencji przez audytora. Tak i jakby uzasadnienie tak jak w poprzednim pytaniu.

11. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie AI przez audytora i/lub klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt (wynagrodzenia za audyt)						x	
Stosowanie AI przez klienta powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt						x	
Stosowanie AI przez audytora powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt						x	

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Tak ze względu na to, że narzędzia stosowane przez audytora, czy nakład pracy po stronie audytora będzie większy, a narzędzia droższe, żeby analizować wpływ sztucznej inteligencji na proces badania.

12. **W naszej pracy proponujemy rozszerzenie klasycznego modelu ryzyka audytowego o ryzyko sztucznej inteligencji w następujący sposób:**

Audit Risk = Ryzyko nieodłączne x Ryzyko kontroli x Ryzyko przeoczenia x Ryzyko AI

gdzie: *Ryzyko AI = Ryzyko AI audytora x Ryzyko AI klienta*

Pytania do rozmowy:

12 a) Czy w Pani/Pana opinii takie rozszerzenie modelu jest uzasadnione? Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Jest uzasadnione z tego względu, że proces badania sprawozdania finansowego jest na tyle skomplikowany, że algorytm sztucznej inteligencji zawsze może sobą nie objąć, jakby specyficznych przypadków, specyficznych okoliczności.

12 b) Czy według Pani/Pana wiedzy taki model (rozszerzony) jest już obecny w praktyce?

Myślę, że w małych i średnich firmach audytorskich nie. Natomiast przypuszczam, że w dużych firmach audytorskich może to już mieć miejsce.

12 c) *Jeśli odpowiedzi na powyższe pytania (jedno lub oba) były twierdzące, dodatkowe pytanie:* **Nasze badanie nie potwierdziło związku między wysokością wynagrodzenia biegłych rewidentów a stosowaniem sztucznej inteligencji przez klienta. Co może być tego przyczyną? *(free text)***

Mogę przypuszczać, że udział sztucznej inteligencji w procesie badania jest dłużej już obecny w audycie w tych spółkach. Z tego względu jest większe zaufanie do działania tego narzędzia i w relacji do kosztów dodatkowego personelu, które rosną, wynagrodzeń, dodatkowego tworzenia miejsc pracy, kosztów związanych z tworzeniem tych miejsc pracy, może się okazać, że zastosowanie sztucznej inteligencji obniża inne koszty działania firmy, a tym samym nie musi skutkować wzrostem ceny za badanie z racji korekty jednych kosztów kosztem zapłaty za używanie sztucznej inteligencji.

13. Proszę uszeregować czynniki uwzględnione w zaprezentowanym modelu rozszerzonym według ważności - uwzględniając ich wpływ na ryzyko audytu, **przy założeniu, że 1 oznacza czynnik najbardziej istotny (najważniejszy), 5 – czynnik najmniej istotny. (Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego).**

Czynnik	Ważność czynnika (1-5) Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego
Ryzyko nieodłączne	5
Ryzyko kontroli	4
Ryzyko przeoczenia	1
Ryzyko AI audytora	2
Ryzyko AI klienta	3

Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. (*free text)*

Ryzyko kontroli jest już znane w procesie badania, czyli umiemy już jako audytorzy przeprowadzać testy, więc to ryzyko można obniżyć. Ryzyko nieodłączne to jest parametr również ocenny i możliwy do

odniesienia do konkretnych aspektów rzeczywistości działania klienta. Tak jak mówiłem, przeoczenie - tu jest czynnik ludzki w mojej ocenie, no niestety najbardziej ryzykowne.
A sztuczna inteligencja stosowana przez audytora i klienta, również, tak jak mówiłem, może być jeszcze nie do końca znana i dopasowana do procesu badania.

14. **Czy, i w jaki sposób przypisanie osobowości prawnej sztucznej inteligencji wpłynęłoby na proces oceny ryzyka badania?**
    Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

W ogóle dla mnie to na chwilę obecną jest to abstrakcyjne pytanie, żeby sztucznej inteligencji przypisywać jakąkolwiek osobowość, to znaczy niezależnie czy prawną, czy jakąś nie daj Boże ludzką. W każdym razie nie umiem odpowiedzieć czy by wpłynęło, bo na razie nie potrafię sobie wyobrazić, żeby sztucznej inteligencji przypisać osobowość prawną.

15. **KNF, PANA, MF, PIBR, biegli, naukowcy - która grupa powinna ustrukturyzować dyskusję o ocenie ryzyka badania w środowisku sztucznej inteligencji? Dlaczego?**
    Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Przede wszystkim w mojej ocenie to powinno być współdziałanie wszystkich tych organizacji na szczeblu konsultacji wzajemnych. Nadrzędnym organem jest zawsze Ministerstwo Finansów, czyli ono powinno ustrukturyzować dyskusję. Natomiast dyskusja mogłaby wyjść i to od strony Polskiej Izby Biegłych Rewidentów, czy oddolnie od biegłych rewidentów i być też konsultowana w obecnym stanie prawnym z PANA.
Nie udzieliłem jednoznacznej odpowiedzi, ale moim zdaniem to jest po prostu proces dyskusji. Jak sama nazwa słowa wskazuje, to jest kilka stron, które powinny prowadzić rozmowy i rozważania na temat danego zagadnienia, więc nie jestem w stanie wskazać jednej konkretnej instytucji z tych wskazanych.

16. **Czy jest coś, co chciałby/chciałaby Pan/Pani dodać/podkreślić w kwestii omawianej problematyki badawczej?** *(free text)*

Co chciałbym dodać, otwarte pytanie tak? Życzyłbym sobie, żeby prace naukowe doprowadziły do tego, żeby była używana sztuczna inteligencja w procesie badania, dlatego, że firmy audytorskie i branża audytorska coraz bardziej cierpią, zresztą nie tylko te branże cierpią, na brak odpowiedniego personelu. Jeżeli rozpozna się i dobrze te algorytmy powstaną na bazie doświadczenia biegłych rewidentów, konsultacji, doświadczeń i korygowania na podstawie tych doświadczeń tych algorytmów, to, no ja wiem, że Lem był fantastą i wtedy, kiedy czytaliśmy jego książki, to uważaliśmy, że kompletnie pisze rzeczy abstrakcyjne, dziś się z nimi spotykamy i ta sztuczna inteligencja będzie wchodzić. I życzyłbym sobie, żeby wchodziła dlatego, że jest szansa na to, że będzie po pierwsze przy stosowaniu pewnych i sprawdzonych algorytmów pewniejsza i z mniejszym ryzykiem, niż przeoczenia człowieka, biegłego rewidenta. Więc tym samym wydaje się, że poprawi jakość badania sprawozdań finansowych, natomiast z tym zastrzeżeniem, że życzylibyśmy sobie jako biegli mieć narzędzie, gdzie klikniemy „zbadaj sprawozdanie finansowe" i dostaniemy odpowiedź na wszystkie pytania, łącznie z tym, jaką mamy wydać opinię o badanym sprawozdaniu. Natomiast nie jest to niestety wykonalne, przynajmniej przy obecnym stanie wiedzy. Bo proces badania sprawozdania finansowego jest procesem na tyle skomplikowanym i na tyle wchodzą tam jeszcze aspekty ludzkie po stronie klienta, oszustwa czy różnego rodzaju malwersacje, gdzie osoby dopuszczające się takich działań potrafią budować nowe modele oszustw, które są dopiero poznawane przez proces doświadczenia i w ślad za tym dopiero mogą być wprowadzone korekty do algorytmów. Czyli zawsze trzeba mieć to na względzie, że pomysł ludzki, że działanie ludzkie, może w jakiś sposób wyprzedzać działanie zaprojektowanych algorytmów. Ale może dojdziemy do takich czasów, że to algorytmy będą nas wyprzedzać. Przykładem może być gra w szachy, gdzie Kasparow w końcu przegrał ze sztuczną inteligencją. Chociaż tak jak mówię, wydaje mi się, że pomimo tego, że w szachach jest wiele możliwych kombinacji i ilości kroków do przodu do przewidzenia,

to mimo wszystko proces badania jest mniej ustrukturyzowany. Czyli nie da się tych wszystkich konsekwencji tak łatwo zamknąć w określonych algorytmach, które są przewidywalne co do pełni swojego przebiegu. Tyle z mojej strony. Chciałbym, żeby się pojawiła sztuczna inteligencja, pomogłaby biegłym w ograniczeniu ryzyka przeoczenia, pomogłaby firmom audytorskim w uzupełnieniu personelu wykształconego i takiego, którego nie trzeba uczyć. Bo to też jest bardzo kosztowne i pracochłonne, żeby nowych pracowników wchodzących do audytu uczyć. A tu już dostajemy, że tak powiem sprawdzonego delikwenta.